

EXAMEN kunst (algemeen) havo 2016

Hugo Gitsels, toetsdeskundige, Cito

Op maandag 23 mei maakten ongeveer 6.800 kandidaten het examen kunst (havo). De N-term werd vastgesteld op 1,0.. Slechts enkele van de in totaal 37 vragen in het examen vielen op in toets-technische zin: er was één vraag die erg moeilijk was en er waren twee vragen die geen optimaal onderscheid maakten tussen vaardige en minder vaardige kandidaten. Het examen had een redelijke betrouwbaarheid, coëfficiënt alpha van $0,70^1$. De gemiddelde moeilijkheidsgraad was $p' .60^2$.

Gedurende deze examencampagne werd nauwelijks melding gedaan van examens die qua techniek niet goed functioneerden. Door de aanpassing van de videoplayer in Autoplay deden de problemen uit 2015, met het vastlopen van computers tijdens het afspelen van video's, zich niet meer voor.

Een laatmiddeleeuwse (ca. 1300) voorstelling van drie soorten muziek (Bibliothèque Médicis Florence)

Het Gregoriaans in de middeleeuwen en in onze eigen tijd

Het eerste opgavenblok van het examen ging over de cultuur van de Kerk. Gregoriaanse gezangen, middeleeuwse denkers over muziek, de ontwikkeling van de muzieknotatie en de hedendaagse componist Arvo Pärt kwamen aan bod.

Dit opgavenblok bleek moeilijk ten opzichte van de andere drie opgavenblokken in het examen. Het had een gemiddelde p' waarde van $.55$. Dit beeld werd echter vooral bepaald door vraag 6, met een p' waarde $.17$, de overige vragen waren goed te doen en hadden p' waardes $.50$ tot $.84$.

vraag 6:

In geluidsfragment 2 hoor je een fragment van het *Te Deum* van Arvo Pärt uit 1984. Het *Te Deum* is van oorsprong een gregoriaanse lofzang. In zijn compositie maakt Pärt gebruik van kenmerken van het gregoriaans. Dit geldt onder andere voor de melodie en de toonvang. (2p) **Geef aan in welk opzicht de melodie en de toonvang overeenstemmen met het gregoriaans.**

Een verklaring voor de slechte score op deze vraag werd tijdens een van de examenbesprekingen aangedragen: "Het begrip toonvang wordt door veel kandidaten verkeerd geïnterpreteerd. Er wordt een antwoord geformuleerd over dynamiek (hard en zacht) en niet over de omvang (het bereik in toonhoogte)". Een andere vraag die veel commentaar kreeg van docenten was de eerste vraag van het examen. De formulering van de vraag zou onnodig ingewikkeld zijn, er werd gesproken over 'het streven naar uniformiteit van de Kerk van Rome'. De p-waarde van .58 geeft aan dat het grootste deel van de kandidaten deze vraag goed wisten te beantwoorden.

filmstill uit *Das Cabinet des Dr. Caligari*, 1920

Films uit de Duitse filmindustrie rond 1920

In dit blok stonden de expressionistische films *Nerven* en *Das Cabinet des Dr. Caligari* centraal. Het was een relatief kort blok van zes vragen dat weinig uitschieters kende in de toets- en itemanalyse. Uit reacties in de media bleek dat kandidaten deze films verschillend waardeerden: van 'vage films' tot 'interessant en spannend'. Dit blok was met een p-waarde van .64 het makkelijkst van het examen. Overigens bleken (over het hele examen bezien) de vragen die specifiek betrekking hebben op de discipline drama erg goed beantwoord te zijn door de kandidaten, deze vragen hadden een gemiddelde p-waarde van .70.

vraag 12

In *Nerven* is sprake van een fysieke speelstijl. Dit past bij de stomme film. (3p) **Geef aan waarom deze speelstijl past bij de stomme film. Geef vervolgens twee voorbeelden van deze speelstijl aan de hand van het fragment.**

Vraag 12 viel op doordat deze, hoewel relatief makkelijk (p' waarde van .73), een zeer goed onderscheid maakte tussen zwakke en sterke kandidaten: kandidaten die goed scoren op het hele examen, scoren ook goed op deze vraag.

Andreas Gursky, *99 cent*, 1999

Consumptiecultuur en kunst

Een ontwerper en diverse kunstenaars uit de tweede helft van de twintigste eeuw passeerden in het derde vragenblok de revue: Raymond Loewy, Andy Warhol, Andreas Gursky en Barbara Kruger. Allen maakten werk dat een relatie heeft met de consumptiecultuur. Het was het langste blok van het examen, het telde 12 vragen. De moeilijkheidsgraad was gemiddeld. Vraag 19 en 24 uit deze set waren 'gesloten' vragen, leerlingen moesten kiezen uit voorgedefinieerde antwoorden. Dit type vraag was nieuw voor het examen kunst havo. Voorheen werden alleen open vragen gesteld. Gesloten vragen werden om verschillende redenen geïntroduceerd. Ten eerste kunnen ze bijdragen aan beperking van de correctielast voor docenten. Daarnaast minimaliseren ze beoordelaarsverschillen. Dergelijke vragen bieden afwisseling voor leerlingen. Ook speelt de formulering van het antwoord geen rol in de score van een kandidaat, hetgeen een voordeel kan zijn voor kandidaten die minder talig zijn.

Hoewel deze gesloten vragen redelijk tot goed functioneerden, viel vraag 24 wel op. De vraag was met een p'waarde van .39 aan de moeilijke kant. Kandidaten moesten aangeven welke van de gegeven alternatieven de beste verklaring was voor het feit dat het kunstwerk *99 cent* wordt vergeleken met abstracte kunst.

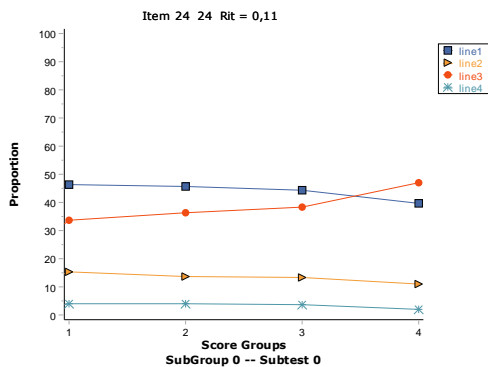
Over Gursky wordt vaak gezegd dat hij tegenstrijdigheden verenigt in zijn foto's, zoals abstractie en realiteit. Zo wordt zijn werk vaak vergeleken met abstracte kunst. Zo'n vergelijking ligt niet voor de hand bij werk waarin herkenbare onderwerpen haarscherp in beeld worden gebracht.

(1p) Hieronder staan vier verklaringen waarom de vergelijking met abstracte kunst van toepassing is op 99 cent. Geef aan welke verklaring de beste is.

De vergelijking met abstracte kunst is van toepassing omdat:

- A de foto door de digitale bewerking geen reëel beeld van de werkelijkheid geeft.
- B de foto een overwegend harmonieus geordend karakter heeft.
- C aspecten als vorm, kleur en ritme een zelfstandige rol spelen.
- D er geen enkel contact is tussen de mensen op de foto, waardoor de voorstelling weinig verhalend is.

In onderstaande figuur is te zien dat alternatief A (line 1), een van de afleiders, veel aandacht trok. Tegelijkertijd is te zien dat de groep meest vaardige kandidaten het vaakst koos voor het juiste antwoord C (line 3).

Dans, subsidie en commercie

In de laatste set vragen werden verschillende projecten van de choreografe Nanine Linning belicht. De thema's subsidie en commercie kwamen daarbij ook aan de orde. In de media klonk het verwijt dat er bij de examenmakers sprake is van een 'subsidie-fetisj', kunstbeleid zou te veel aandacht krijgen en niet helder in de syllabus staan. Wat de examenmakers betreft hoort dit thema, juist op basis van de invalshoeken uit de syllabus, zeker thuis in de examens. De syllabus is niet uitgebreid op dit punt, maar dat is de syllabus op geen enkel punt. Er is in deze syllabus juist gekozen voor het globaal behandelen van accenten en invalshoeken.

Hieronder een weergave van de syllabus bij de invalshoek 'kunstenaar en opdrachtgever'.

Kunstenaar en opdrachtgever; politieke en economische macht

- Opleiding: vrij individualistische, eclecticische leerroute.
- Opdrachtgevers:
 - voor zogenaamde hoge cultuur subsidies en sponsors;
 - massacultuur → marktmechanismen.
- Het spanningsveld tussen 'hoge' en 'lage' kunst.
- Sterrendom.
- Maatschappelijke organisatie: globalisering; sterke individualisering (pluralisme, subculturen).

Vragen zoals vraag 29 en 30 (over de kosten voor grote balletgezelschappen en mogelijkheden voor financiering van deze gezelschappen) en 36 en 37 (over de publicitaire waarde van kunst voor commerciële ondernemingen en over de reputatie van de kunstenaar die commerciële opdrachten uitvoert) uit het examen passen bij deze invalshoek.

still uit de Bijenkorf commercial van Nanine Linning, 2012

Met een gemiddelde moeilijkheidsgraad van p'.60 was dit laatste blok niet te moeilijk en ook niet makkelijk. De eerste twee vragen (29 en 30) waren aan de makkelijke kant, respectievelijk p' .76 en p' .82. De laatste twee vragen bleken met p'.46 en p' .56 aan de moeilijke kant.

Het examen in 2017

Voor het examenjaar 2017 gelden voor kunst (algemeen) havo de onderwerpen: Cultuur van de kerk van de 11e tot en met de 14e eeuw, Cultuur van het moderne in de eerste helft van de twintigste eeuw en Massacultuur vanaf 1950. De syllabus is ten opzichte van 2016 op enkele punten vernieuwd en is te vinden op de site van het College voor Toetsen en Examens: www.examenblad.nl. Wijzigingen ten opzichte van 2016 zijn in de syllabus geel gemarkeerd.

¹ betrouwbaarheid:

Een belangrijke kwaliteit van de toets als geheel is de betrouwbaarheid. De betrouwbaarheid is de mate waarin men staat kan maken op meetresultaten, of wel de mate waarin de scores consistent, nauwkeurig en reproduceerbaar zijn, kortom: vrij van meetfouten.

De betrouwbaarheid is statistisch gedefinieerd als de verhouding van de variantie van de ware scores tot de variantie van de geobserveerde scores. De betrouwbaarheid wordt geschat door de berekening van een betrouwbaarheidscoëfficiënt. Dat is altijd een getal dat ligt tussen 0 en 1. Hoe hoger dat getal, hoe betrouwbaarder de toets. Binnen de toets en item analyse wordt de betrouwbaarheid geschat door te onderzoeken in hoeverre de verschillende items in de toets allemaal hetzelfde meten. Dat wordt ook wel de interne consistentie genoemd.

² p' -waarde:

De gemiddelde p' -waarde of het 'gemiddeld percentage goed' is een maat voor de moeilijkheidsgraad van de toets of opgave. Maximum: 1.00, minimum: .00. De p' -waarde wordt berekend door de gemiddelde score te delen door de maximaal te behalen score. Een p' -waarde boven .85 wijst op een (extreem) makkelijke vraag, een p' -waarde beneden .30 wijst op een (extreem) moeilijke vraag.